

МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕКЕ МЕНШІК ӘРІПТЕСТІК ӘЛЕУМЕТТІК САЛАДАҒЫ БИЗНЕСТІ ДАМУ ТЕТІГІ РЕТІНДЕ

Нарықтық жағдайда білім беру жүйесінің дамуы ақылы білімнің пайда болуына жол ашты. Мемлекет мекемелерді толығымен қаржыландыру мүмкіндігіне ие болмай, білім беру саласын коммерциялады.

Егер бұрындары жеке меншік сектор тек қайырымдылықпен, демеушілікпен шектелсе, енді ол білім беру мекемесінің өміріне белсенді араласуыға, оны дамытуға, материалды базасын жетілдіруге, кадрларды тартуға, сондай-ақ мемлекеттік-жеке меншік әріптестік негізінде бірлескен білім беру бағдарламаларын жүзеге асыру үшін түрлі бюджет деңгейлерін тартуға бағдарланған.

Білім беру қызметтерінің ақылылығының даму жағдайында мемлекеттік басқару жүйесі мен білім беруді қаржыландыру әміршіл-әкімшіл экономикаға тән оны ұйымдастырудың негізгі қағидаларын сақтай отырып, саланы ресурстық қамтамасыз етуде мемлекеттің жауапкершілігін әлсіретуге қарай дамыды.

Осылайша, білім беру саласына әлеуметтік инвестициялардың келесі түрлерін атап өтуге болады:

- қайырымдылық түрінде қаржылық инвестициялар, гранттық білім беру бағдарламалары;
- еңбек нарығын жетілдіру немесе өзгертуге бағытталған тікелей әлеуметтік инвестициялар;
- өзара пайда алу негізінде бірлескен жобаларды дамыту және т.б.

Мысалы, білім беру жүйесіндегі мемлекеттік-жеке меншік әріптестік формаларының алуан түрлілігін келесі кестеден байқауға болады:

Кесте

Білім беру жүйесіндегі мемлекеттік-жеке меншік әріптестіктің формалары

Басқару функцияларын орындауға бағдарланған МЖӘ формалары	Жеке компаниялардың инвестицияларын тартуға бағдарланған МЖӘ формалары	Қоғамның қатысуына бағдарланған МЖӘ формалары
- концессия; - аутсорсинг; - білім беру мекемесін басқаруды басқарушы компанияларға беру	- коммерциялық ұйым құру (мемлекет және жеке меншік компания); - қарапайым серіктестік шартын жасасу; - ынтымақтастық туралы келісім	- қамқоршылық кеңес; - басқарушылық кеңес.
Е с к е р т у – [1] қайнар көзі негізінде автормен құрылды		

Енді МЖӘ аталған формаларының мазмұнын қарастырайық [2].

- Қамқоршылық немесе басқарушылық кеңестер формасындағы мемлекеттік-жеке меншік әріптестік. Оған жеке сектор субъектілерінің өкілдері қатысады. Егер әлеуметтік инвесторлар білім беруді дамыту бағдарламаларын қалыптастыруға қатысу және олардың атқарылуын бақылауға қатысуы барысында аса өзекті болып табылады.

- Бірлескен іс-әрекетті жүзеге асыруға ынтымақтастық туралы келісім формасындағы мемлекеттік-жеке меншік әріптестік. Мұнда бірлескен іс-әрекетті жүзеге асыру тараптардың еркінен тәуелді болады.

- Қарапайым серіктестік формасындағы мемлекеттік-жеке меншік әріптестік. Мұнда екі немесе бірнеше тұлғалар өз салымдарын біріктіріп, пайда алу мақсатында заңды тұлғаны құрусыз бірлесіп өзара әрекеттесу келісімін жасасады.

- Коммерциялық ұйым формасындағы мемлекеттік-жеке меншік әріптестік. Аталмыш тетікті келесі мақсаттарда қолдануға болады:

- білім беру саласындағы инфрақұрылымды қолдау және жаңғырту;
- түрлі білім беру бағдарламаларын жүзеге асыру;
- инновациялық технологияларды енгізу;

білім беру саласындағы жылжымалы және жылжымайтын мүліктің тиімді басқарылуын қамтамасыз ету үшін басқарушылық компанияларды құру.

- Мемлекеттік-жеке меншік әріптестік тетігі ретіндегі білім берудегі аутсорсинг.

- Мемлекеттік-жеке меншік әріптестік тетігі ретіндегі білім берудегі концессиялық келісімдер. Концессиялық келісім – бұл тараптардың бірі (концессионер) өз есебінен белгілі жылжымайтын мүлікті құру және жөндеуге міндеттенетін келісім. Екінші тарап (концедент) құрылатын және жөнделетін мүліктің меншік иесі болып табылады және концессиялық келісімнің аталмыш мүлкі немесе объектісін концессионерге береді.

- Мемлекеттік-жеке меншік әріптестік тетігі ретіндегі білім беру саласына басқарушы компанияларды тарту. Мемлекет немесе білім беру мекемелерінің меншік иесі білім беру мекемесіне және басқарушы компаниясына білім беру мекемесінің негізгі функциясын іске асыруға ресурстармен қамтамасыз етілген мемлекеттік тапсырысты беріп, оны орындау сапасы, мерзімі мен көлемін бақылайды.

Қорытындылай келе, әлеуметтік саланы, оның ішінде әлеуметтік жобалар мен бағдарламаларды бюджеттік қаржыландырудан мемлекеттік-жеке меншік әріптестік негізінде қаржыландыруға көшуді қамтамасыз ету өзекті мәселе болып табылады.

Әдебиеттер

1 Токарева Е.С. Особенности государственного управления социальной сферой// <http://elibrary.ru/item.asp?id=25255122>

2 Қазақстан Республикасының Президенті Н. Назарбаевтың «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Қазақстан халқына Жолдауы. 2018 жылғы 10 қаңтар// <http://www.akorda.kz>

Оразбаева Н.А., 1 курс (КарУ им. академика Е.А. Букетова)
Научный руководитель - к.э.н., доцент Мамбетова С.Ш.

РАЗВИТИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА МЕНЕДЖЕРОВ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ НА ТЕРРИТОРИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

В настоящий период реальную ценность для сферы здравоохранения оказывает широко образованный менеджер здравоохранения, имеющий способность гибко и своевременно перестраивать направление и содержание своей деятельности ввиду внедрения современных технологий и ориентируясь на актуальные требования рынка.

Нынешняя система здравоохранения РК содержит кадровую и структурную неготовность адаптироваться в соответствии с социально-экономическими изменениями, происходящими в отрасли. Практика, применяемая в Казахстане, предполагает назначение главных врачей в лице «главных менеджеров больниц», которые мало обучены нынешним методам управления, что в конечном итоге не даёт эффективного управленческого эффекта.

Предложены наиболее применимые и эффективные варианты по решению проблем в сфере менеджмента здравоохранения [1]:

- 1) внедрение методологии постоянного развития менеджеров в профессиональной сфере здравоохранения;
- 2) создание специализированного центра, проводящий курсы для подготовки менеджеров;
- 3) усиление в области менеджмента здравоохранения деятельности различных общественных объединений.

Существенные изменения в системе подготовки профессиональных управленцев связаны с поиском современных подходов к повышению эффективности управления, оказанию качественной и доступной медицинской помощи населению. Система дополнительного профессионального непрерывного образования обеспечивает оптимальные условия для подготовки управленческих кадров.

Специализированный центр развивает и укрепляет потенциал менеджеров здравоохранения, предлагая учебные программы, которые включают семинары, повышение квалификации и обучение менеджменту. Продвижение учебного центра - это отличный способ привлечь действительно заинтересованных лиц с целью развития профессионального потенциала руководителей медицинских организаций.

Третий вариант предполагает активизировать работу общественных объединений в области менеджмента здравоохранения. В Казахстане общественное объединение «National health